

ENGELLER VE KATKILAR BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DEKİ AZERBAIJANLILARIN YERLİ TOPLUMA UYUMU

Kaan AKMAN*

ÖZET

Kültür, dil ve gelenek bağlamında benzerlikleri oldukça fazla olan Türkiye ve Azerbaycan toplumu arasında uzun yıllar boyunca çeşitli nedenler ile göçler yaşanmaktadır. Türkiye'ye göç eden Azerbaycanlılar göç sonrası bu benzerliklerden dolayı bazı avantajlara sahip olsalar da yerli toplumla ilişkilerinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 2017 yılında ikamet izni bulunan yabancılar arasında 49.208 kişi ile üçüncü sırada Azerbaycan vatandaşları yer almaktadır. İkamet izinleri kısa dönemli ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, çalışma ikamet izni ve diğer çeşitli nedenlerle ikamet izni ile olmak üzere sınıflandırılmaktadır. 2017 yılı için bu sınıflandırmaya baktığımızda Türkiye'de 24.211 kısa dönemli ikamet izniyle 8.589 aile ikamet izniyle, 11.513 öğrenci ikamet izni ile, 1.988 çalışma ikamet izniyle ve 2.806 diğer sebepli ikamet izniyle Azerbaycanlı bulunmaktadır. Sonuç olarak Türkiye'nin birçok ilinde binlerce Azerbaycanlı yaşamaktadır. İkamet izinleri içerisinde özellikle aile ve öğrencilerin fazla olması oldukça önemlidir. Bu kapsamdaki kişilerin Türkiye'de kalış süresi devam ettikçe, eğitim, sağlık, barınma, güvenlik, istihdam ve yerli toplumla uyum gibi konularda yaşadıkları sorunları çözmek daha önemli hale gelmektedir.

Farklı bir ülkeden, kültürden gelen bireylerin yerli toplumda uyumu kolay gerçekleşmemektedir. Türkiye'ye çeşitli nedenlerle göç eden Azerbaycanlılar, yerli toplumla uyum konusunda bazı engeller ve sosyal dışlanmalar yaşamaktadır. Bunun yanında Azerbaycanlı göçmenler topluma gerek ekonomik gerekse kültürel birçok katkı da sağlamaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de bulunan Azerbaycanlıların durumu ele alınmış, yerli toplumla karşılaştıkları sorunlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, Göç, Uyum, Engel

IN THE CONTEXT OF OBSTACLES AND CONTRIBUTIONS TO THE LOCAL COMMUNITY INTEGRATION AZERBAIJANIS IN TURKEY

ABSTRACT

Culture, language and traditions in the context of a lot of similarities with migration due to various reasons over many years between Turkey and Azerbaijan society is experiencing. Although the Azerbaijanis who immigrated to Turkey have some advantages due to these similarities after the migration, they face various problems in their relations with the local community. According to the data of the Directorate General of Migration Administration, 49.280 foreigners who have residence permit in Turkey in 2017, among these foreigners, Azerbaijanis are the third. Residence permits are classified as short-term residence permit, family residence permit, student residence permit, residence permit work and other various reasons. When we look at this classification for 2017, short-term residence permit with 24.211, family residence permit with 8.589, student residence permit with 11.513, residence permit work with 1.988 and other reason residence permit with 2.806 of the Azerbaijani is located. As a result, thousands of Azerbaijanis live in many provinces of Turkey. It is very important to have more families and students in the among residence permits. In this context, the person continues to stay in Turkey, education, health, shelter, security, employment and solve their problems in areas such as compliance with local public is becoming more important.

Adaptation of individuals from a different country, culture in the indigenous society is not easy. Azerbaijanis immigrated to Turkey for various reasons, are some obstacles locals live in harmony with society and social studies excluded. In

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, kaanakman94@gmail.com

addition, Azerbaijani immigrants provide many economic and cultural contributions to society. This study dealt with the situation of Azerbaijanis in Turkey, faced with domestic problems are assessed collectively.

Keywords: *Azerbaijan, Turkey, Migration, Harmony, Obstacle*

GİRİŞ

Siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlerin en önemli sonuçlarından biri de göçlerdir. Tarih boyunca insanlar hayatta kalmak, daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak amacıyla göç etmeyi tercih etmiştir. Bu göçler bazen Suriye iç savaşı sonrası milyonlarca kişinin başka ülkelere sığınması örneğinde olduğu gibi zorunlu nedenlerle yapılmaktadır. Bazen ise göçler eğitim gibi gerekçelerle gönüllü olarak gerçekleşmektedir. Göç etmenin nedenleri ve göç sürecinde yaşanan olumsuzluklar göçlerin sonuçlarını da etkilemektedir. Suriyeli bir sığınmacı ile Azerbaycanlı bir göçmenin Türkiye’de karşılaştığı sorunlar arasında birçok farklılık bulunmaktadır. Bu farklardan en önemlisi yerli topluma ve yeni şartlara uyum noktasında görülmektedir. Bireylerin psikolojik ve sosyal durumu uyumu etkileyen en önemli faktördür. Daha iyi eğitim almak ya da iş sahibi olmak için Türkiye’ye gelen Azerbaycanlı bir göçmen ile savaşın ağır sonuçlarını yaşamış bir Suriyeli sığınmacının uyumu aynı süre içerisinde gerçekleşmemektedir.

Uyum, en genel tanımlama ile yeni şartlara ve ev sahibi topluma adapte olma sürecidir. Hangi nedenle yapılırsa yapılsın göç eden her birey göç ettiği ülkede uyum sorunu yaşamaktadır. Göçmenler, çevreleriyle girdikleri etkileşimlerin sonucunda toplum üyeleri tarafından kabul edilme ya da dışlanma ile karşılaşmaktadır. Bu etkileşim sonucunda uyumun sağlanması ile bireyin üyesi olduğu yeni sosyal ortamın toplumsal değer yargılarını öğrenmesi ve çevresindeki yeniliklere uygun davranışlarda bulunması gerçekleşecektir. Böylece hem gelen bireyin hem de yerli toplumun huzur, refah ve güvenliğini sağlamak daha kolaylaşacaktır. Göç eden bireylerin uyumunu belirleyen en önemli faktörlerin başında göç sürecinin yönetimi gelmektedir. Göçlerin yönetiminde siyasi söylemler, medyanın tutumu, kanuni düzenlemeler gibi birçok değişken bulunmaktadır.

Türkiye ve Azerbaycan ilişkileri son yıllarda büyük gelişme göstermektedir. İki ülke arasında göç akımlarını kolaylaştıran birçok faktörün olması Azerbaycan ve Türkiye arasında sürekli yaşanan bir göç olgusunu karşımıza çıkarmaktadır. Bölgesel gelişmeler de dikkate alındığında ilerleyen yıllarda Türkiye ve Azerbaycan arasında göçlerin daha da artabileceğini belirtmek gerekir. Azerbaycan’dan Türkiye’ye yönelik yaşanan göçler daha çok eğitim, ekonomi veya evlilik gibi sosyal nedenlerle gerçekleşmektedir. Gelen göçmenlerin yerli toplumla başta dil olmak üzere çeşitli benzerlikleri olsa da uyum noktasında Azerbaycan vatandaşları Türkiye’de çeşitli sorunlar yaşamaktadır.

Türkiye’de yaşayan Azerbaycanlıların Türkiye’deki sosyal hayata uyumu, yerli toplum ile ilişkileri için çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. İstihdam, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik gibi çeşitli alanlardaki göçmenlerin sorunlarının çözülmesi sosyal uyum açısından destekleyici olacaktır. Ayrıca gelen göçmenlerin kendi kültürlerini devam ettirebilmesi için aralarındaki dayanışmanın artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları, belediyeler, üniversiteler aracılığı ile bu çalışmaların yapılması mümkündür.

Bu bildiride Türkiye’ye göç eden ve çeşitli özelliklerde ikamet iznine sahip olan Azerbaycan vatandaşlarının uyum sorunları ele alınmıştır. Araştırmanın yöntemine baktığımızda bildiride nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada öncelikle kapsamlı bir literatür değerlendirmesi yapılmıştır. Sosyal bir olgu olan göç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan uyum sorunu toplumsal koşullar bağlamında ele alınmıştır. Çalışma

kapsamında Azerbaycan uyruklu öğrencilerin uyum sorunlarını tespit etmek amacıyla Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan Azerbaycanlı öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca uluslararası öğrenciler ile ilgili birimlerde görev yapan yetkililerin görüşlerine başvurulmuştur.

Çalışmanın kısıtı bu kapsamdaki öğrencilerin uyum problemi noktasında genel bir değerlendirme yapma imkanının olmamasıdır. Fakat Türkiye'de bulunan Azerbaycanlı öğrencilerin en fazla yaşadığı illerden biri de Samsun'dur. Bu nedenle çalışma bir çıkarım yapma imkanına sahiptir. Eğitim dışında Türkiye'de bulunan Azerbaycanlıların uyum problemlerini araştırmak için ise çeşitli rapor ve bilimsel tezlerden yararlanılmıştır. Bu çalışma ile amaçlanan hangi nedenle olursa olsun Türkiye'de bulunan Azerbaycanlıların toplumsal uyum noktasında karşılaştıkları engelleri incelemektir.

Gelişen Türkiye ve Azerbaycan İlişkileri Kapsamında Artan Göçler

18 Ekim 1991'de Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Azerbaycan'ı ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. Azerbaycan'ın siyasi bağımsızlığının sağlanmasının ardından birçok alanda yeni gelişmelere uyum sağlayacak politikalar üretmesi gerekmektedir. Türkiye bu sebepten dolayı özellikle ekonomik bağımsızlığın sağlanması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için devlet ve özel teşebbüs aracılığıyla Azerbaycan'la ilişkilerini geliştirmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Türkiye, Azerbaycan'da 25.05.1991 tarihinden itibaren konsolosluk, 14.01.1992 tarihinden itibaren ise büyükelçilik düzeyinde temsil edilmeye başlanmıştır. Böylece Azerbaycan ve Türkiye arasında ulaştırma, haberleşme, inşaat, petrol, eğitim gibi birçok sektörde iş birliğine gidilmiştir (Yakubov, 2006: 116).

Azerbaycan'ın bağımsızlığın ardından sınırların açılması ekonomik ilişkileri olumlu etkilemiştir. Başlangıçta ekonomik ilişkiler küçük çaplı ticaretle gerçekleşirken ilerleyen yıllarda bu ilişkiler ölçek açısından da daha geniş alanı kapsamıştır. İki ülkenin sahip olduğu stratejik konum, ortak tarihsel ve kültürel yakınlık uluslararası ilişkiler kapsamında da ülkeleri yakınlaştırmıştır. Türkiye'nin Türk dünyasına ulaşması noktasında Azerbaycan önemli bir ülkedir. Diğer yandan Azerbaycan'ın Avrupa ile ilişkilerinde Türkiye kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle tüm bu gelişmelerin yanında son yıllarda Azerbaycan ile Türkiye arasında enerji sektöründeki ilişkilerinin stratejik önemini daha da artırmıştır. Türkiye'nin alternatif enerji kaynaklarına ulaşmasında Azerbaycan'la yürütülen ortak çalışmalar bu kapsamda değerlendirilebilir. Sonuç olarak iki ülke arasında çeşitli üstünlükler bu ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Azerbaycan'ın Türkiye'nin birikimine ve tecrübesine, Türkiye'nin ise Azerbaycan'ın alternatif enerji kaynaklarına ihtiyacı bulunmaktadır (Goyushov, 2015: 82).

Azerbaycan bağımsızlığından sonra birçok ülke ile farklı alanlarda işbirliğine gitmiştir. Bu alanların başında ise eğitim gelmektedir. Azerbaycan'ın eğitim alanında işbirliği yaptığı ülkelerin başında ise Türkiye bulunmaktadır. Nitekim Azerbaycan ile Türkiye'nin eğitim alanındaki işbirliğinin boyutu diğer ülkelere göre oldukça gelişmiştir. İki ülke arasında eğitim alanındaki ilk ortak çalışma 1991 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın başlattığı eski komünist ülkelerden burslu öğrenci getiren "*Büyük Öğrenci Projesi*"dir. Türkiye, bu proje kapsamında 1991'de Azerbaycanlı öğrencilere kapılarını açmıştır (Gürler, 2015: 127).

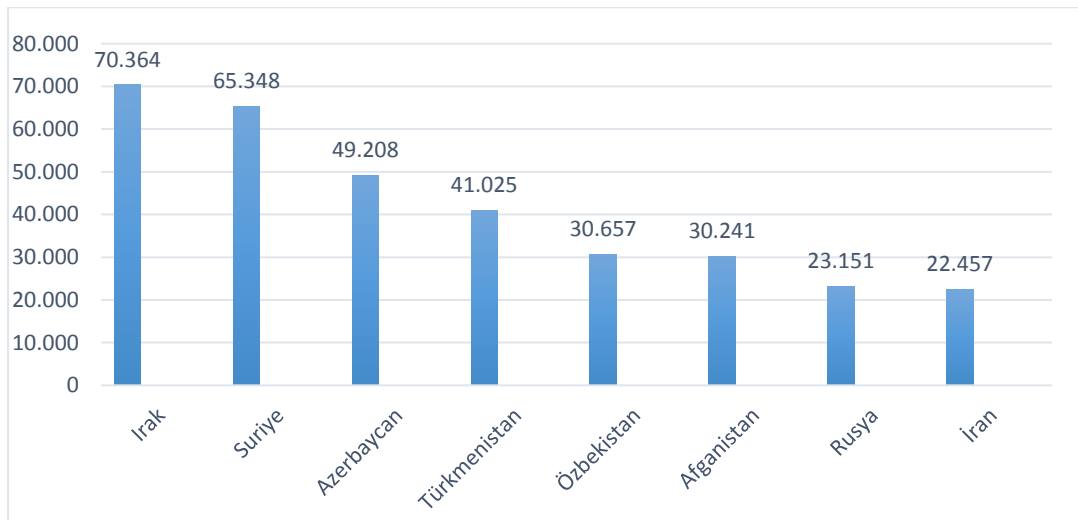
Kültür, ekonomi, siyaset ve eğitim alanında görülen tüm bu gelişmeler Türkiye ve Azerbaycan arasında göçlerin artmasına neden olmaktadır. Türkiye'ye yönelik Azerbaycan vatandaşlarının göçünü çekici hale getiren birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türkiye'ye kolay ulaşım imkanlarının bulunmasıdır. Nitekim Türkiye'ye havayoluyla ulaşımının yanında iki ülke arasında otobüs seferlerinin de olması göçmenlerin ulaşım kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Diğer yandan Türkiye ve Azerbaycan arasında etnik,

tarihi, kültürel ve sosyal bağların bulunması göç sonrasındaki hayatta uyum sağlama noktasında bireyleri teşvik etmektedir.

Türkiye ve Azerbaycan ilişkilerinin gelişmesinin ardından Türkiye'ye çok sayıda Azerbaycanlı gezi, eğitim, çalışma gibi çeşitli amaçlarla gelmeye başlamıştır. Türkiye'ye Azerbaycanlıların göçünü kolaylaştıran en önemli faktörlerden biri de iki ülke arasında var olan vize anlaşması dolayısıyla Azerbaycanlıların ülkeye girmeden sınırdan vize elde edebiliyor olmalarıdır. İki ülke arasındaki kültür, dil ve geleneklerin benzerliği Azerbaycanlı göçmenlerin yeni duruma daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Türk toplumunun Azerbaycanlı göçmenlere yönelik pozitif bir bakışa sahip olması Türkiye'deki diğer göçmenlere göre Azerbaycanlıların daha az sorunla karşılaşmasında etkili olmaktadır. Ayrıca iki ülke arasında dış politika kapsamında da bölgede yakın politikaların takip edilmesi merkezi yönetimler düzeyindeki işbirliğinin, işadamları, öğrenci, işçi ve aileler arasında da göç olumlu bakılmasını sağlar.

Türkiye, tarih boyunca topraklarına yönelen göç hareketlerini yönetmek için çeşitli kanuni düzenlemeler yapmıştır. Yabancılara yönelik çıkarılan kanunların sonuncusu ve en kapsamlısı ise 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Bu kanun ile amaçlanan yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektedir. Ayrıca kanunda göç sürecini yönetmek için İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları da düzenlenmiştir. Bu kanunun 19. maddesine göre Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanındığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. Kanunun 30. maddesine göre yabancı ülke vatandaşlarının Türkiye'de kısa süreli oturma izni, aile oturma izni, öğrenci oturma izni, uzun süreli oturma izni, insani oturma izni ve insan ticareti mağduru oturma izni olarak kalabilecekleri belirlenmiştir (http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 06. 12. 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'de 827.191 ikamet izni bulunan yabancı bulunmaktadır (http://www.goc.gov.tr/icerik6/ikamet-izinleri_363_378_4709_icerik). Çalışmamız kapsamında incelediğimiz Azerbaycan uyruklu yabancılar ise 49. 208 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Grafik 1: İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancıların İlk 10 Ülkeye Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/ikamet-izinleri_363_378_4709_icerik, (Erişim Tarihi:16.12.2018)

İkamet izinlerinin türlerini göre Türkiye’de bulunan yabancıları incelediğimizde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre aile ikamet izni ve öğrenci ikamet izni türlerinde Azerbaycan vatandaşları ilk sırada yer alırken, kısa dönemle ikamet izninde dörd, çalışma izni ikamet izninde sekizinci sıradadır.

Tablo 1: İkamet İzni Çeşidine Göre Türkiye’de Bulunan Azerbaycanlı Uyruklu Yabancı Sayısı

İkamet İzni Türü	Türkiye’de Bulunan Azerbaycan Uyruklu Yabancı Sayısı
Kısa Dönem İkamet İzni	24.312
Aile İkamet İzni	8.589
Öğrenci İkamet İzni	11.513
Çalışma İkamet İzni	1.988
Diğer İkamet İzni	2.806

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/ikamet-izinleri_363_378_4709_icerik, (Erişim Tarihi:16.12.2018)

İkamet izinlerinden yola çıkarak Türkiye’de bulunan Azerbaycanlı göçmenlerin daha çok öğrenci ve aileden oluştuğunu görmekteyiz. Bu nedenle çalışmamızda bu kapsamdaki kişilerin uyumuna yönelik sorunlar ele alınmıştır. Azerbaycanlı göçmenlerin göç stratejileri arasında aile olarak göç etmek de yer almaktadır. Fakat genellikle ailenin erkek fertleri daha önce Türkiye’de bulunmuşlardır. Türkiye’ye göç etmeyi düşünen Azerbaycanlı göçmenler ilk olarak daha önce göç etmiş kişilerin tecrübelerinden yararlanmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda sınıra yakın illerde tarım, inşaat gibi gündelikçi olarak çalışan ya da Türkiye’ye daha önce göç etmiş tanıdıklarından edinilen bilgiler göçmenler için oldukça önemlidir (Dedeoğlu, 2011: 36).

Azerbaycanlı göçmenlerin Türkiye’ye göç etme nedenlerinden en önemlisi eğitimidir. Türkiye’de hükümet, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin yurtdışında yaptığı tanıtım ve işbirliği faaliyetleri ile Türk yükseköğretim sektörü son yıllarda cazibe merkezi haline gelmektedir. Yapılan bu tanıtım faaliyetleri sonucunda önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi için farklı ülkelerden Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı her geçen yıl artmıştır. Nitekim 2016-2017 yılları arasında Türkiye’deki çeşitli üniversitelerde eğitim gören 70. 847’si erkek ve 35.632’si kadın olmak üzere toplam 106.479 yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır. 2016-2017 yılı eğitim öğretim döneminde Türkiye’de bulunan en fazla yabancı öğrenci ise Azerbaycanlı kökenlidir. Azerbaycan uyruklu öğrencilerin en fazla bulunduğu iller ise Uşak, İstanbul, Mersin, Samsun, Sakarya ve Bursa’dır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>).

Tablo 2: Türkiye’de Bulunan Azerbaycan Uyruklu Yabancı Öğrenci Sayısı

Cinsiyet	Azerbaycan Uyruklu Yabancı Öğrenci Sayısı
Kadın	3.365
Erkek	11.459
Toplam	14.859

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Dini ve kültürel yakınlık, aile tavsiyesi gibi çeşitli nedenlere uzun yıllardır Türkiye’ye Azerbaycanlı öğrenciler gelmektedir. 2010 yılından bu yana Türkiye'deki üniversitelere öğrenci kabulü, üniversiteler tarafından belirlenmektedir. Azerbaycan üniversiteleri ile Türkiye üniversiteleri arasında imzalanan ikili anlaşmalar, iki ülke üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin karşılıklı olarak belirli sürelerle öğrenim görmelerine imkân sağlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından öğrencilere sağlanan TÜBİTAK ve Türkiye bursları öğrenciler için göçe itici güç olmaktadır (<http://www.azerbaycankonsoloslugu.net/azerbaycan-vatandaslarinin-turkiyede-universite-egitimi>). Diğer yandan bu uluslararası öğrenci dolaşımı, ülkeler ve kültürler arasında işbirliğini ve dayanışmayı artırması nedeniyle önemli bir dış politika ve kamu diplomasisi aracı olarak da görülebilmektedir (Özoğlu vd., 2012: 27).

Sonuç olarak Türkiye ve Azerbaycan arasında ilişkilerin gelişmesiyle birlikte iki ülke arasında çeşitli nedenlerle göçler yaşanmaktadır. Bu çalışma kapsamında ele alınan Azerbaycan vatandaşları ikamet izinlerine göre değerlendirilmiştir. Özellikle aile ve öğrenci olarak göç eden kişiler yeni yaşamlarında birçok alanda sorunlarla karşılaşmaktadır. Ticaret, sanayi gibi çeşitli nedenle göç edenlerin karşılaştıkları sorunlar farklılaşabilmektedir. Bu çalışmanın içeriği aile ve öğrenci göçleri sonrası uyum sorununa odaklanmaktadır. Türkiye’de bulunan Azerbaycanlıların genel durumundan sonra yaşamış oldukları uyum sorunlarını inceleyebiliriz.

Engeller ve Katkılar Bağlamında Türkiye’deki Azerbaycanlıların Yerli Topluma Uyumu

Uyum ile ilgili çalışmalar göçmenlerin ülkeye ilk girdikleri zaman diliminden itibaren başlamaktadır. Göçmenlerin yeni şartlara uyum sorunu, hukuki statü, barınma koşulları, sosyal ve ekonomik durum, istihdam, eğitim, sağlık, kültür gibi birçok alanı kapsamaktadır. Bir devletin yasal ve kurumsal düzenlemeler yoluyla göçmenlere yönelik uyguladığı politikalar göçmenlerin ülkede uzun dönemli bir plan yapmasında veya başka bir ülkeye geçmeye karar vermesinde önemli bir etkidir (Karaca, 2017: 29).

Göçmenlerin çevreleriyle girdikleri etkileşimlerin sonucunda toplum üyeleri tarafından kabul edilme ya da dışlanma ortaya çıkmaktadır. Göçmenler gittikleri toplumlara kendilerini kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Yerel halkla başka bir ülkeden göç ile gelenler arasında uyumun sağlanması bu kabul ettirmenin olumlu sonuçlanması ile olmaktadır. Fakat bu durum kısa bir sürede gerçekleşmemektedir. Uyum sürecini zorlaştıran veya kolaylaştıran birçok faktör bulunmaktadır. Gelenlerin dini, ekonomik, siyasi ve kültürel özellikleri uyum sürecini kolaylaştırabileceği gibi bu özellikler sürecin zorlaşmasına da neden olabilmektedir.

Alexandra Fielden (2008) tarafından hazırlanan bir raporda, uyumun kalıcı bir şekilde sağlanması için üç aşamanın gerçekleşmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunlardan ilki göçmenlerin varış ülkesinde yasal bir statüsü

kazanmasıdır. Yasal statüyü kazanan bir göçmen, temel haklardan yararlanmaya başlayacaktır. Fielden ikinci olarak, göç sonrası bir ülkeye gelen kişinin uyumunda ekonomik faktörlere değinmektedir. Hukuki uyum sürecinden sonra en önemli konu, göçmenlerin ekonomik durumudur. Göçmenler ekonomik alanda sürdürülebilir yaşam koşullarına sahip olmalıdır. Çünkü diğer alanlarda çıkan uyum çatışmalarının temelinde göç ile gelenlerin istihdam imkânının olmaması yatmaktadır. Uyum sürecinin üçüncü aşaması ise göçmenlerin sosyal ve kültürel bağlamda ev sahibi ülke toplumu tarafından kabul edilme ve kendisinin de buna uyum gösterme süreçlerinin geliştirilmesi aşamasıdır (Fielden, 2008: 1)

Yabancı bir ülkeye yeni gelmiş olan kimselerin çoğu uyum süreçlerinin başında ev sahibi ülke üyeleriyle sınırlı düzeyde etkileşimde bulunurlar ve bu kimseler yerli toplumla iletişimi genellikle stresli ve zor bir süreç olarak görürler. Bu durumda ülkeye yeni gelen yabancılar, arkadaşlık ve eğlence gibi çeşitli ihtiyaçlarını genellikle aynı ülkeden gelenler ile gerçekleştirmektedirler (Öztekin: 2013: 18). Fakat bu durumun kalıcı hale gelmesi bir süre sonra toplumdaki kopuk bireylerin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Göçmenlerin uyum sorunları giderme noktasında kendi aralarında kurduğu ağlar oldukça önemlidir. Özellikle işçi göçleri sonucunda göç eden bireyler arasında “*göçmen dayanışma ağları*” kurulmaktadır. Dayanışma ağları, kendi memleketinden başka bir yere göç eden kişilerin geldikleri yerde bir arada bulunma, sorunları beraber aşma ihtiyacı sonrasında kurdukları örgütlerdir. Nitekim Türkiye ve Almanya arasında gerçekleşen işçi göçleri sonrası yoğunlaşan nüfus ile birlikte Almanya'nın merkezinde birçok Türk göçmen dernekleri kurulmuştur (Adıgüzel, 2018: 189). Türkiye’de bulunan en önemli göçmen ağları derneklerdir. Türkiye’de yabancıların dernek kurması için ikamet şartı bulunmaktadır. Bu kapsamda Azerbaycanlı göçmenlerin kurdukları ağlardan en önemlisi derneklerdir. Türkiye’de bu tür dayanışma ağlarının artması göçmenlerin uyumunu kolaylaştıracaktır.

Uyum konusunda fiziksel özellikler dahi önemli rol oynamaktadır. Nitekim Azerbaycan, Türkmenistan, Kırgızistan gibi Türki Cumhuriyetler ’den gelen öğrenciler uyum konusunda daha az sorun yaşamakta, yerli toplum tarafından sosyal dışlanma ile az karşılaşmaktadırlar. Fakat özellikle Afrika kökenli öğrencilerin ten renklerinden dolayı toplumsal bakış noktasında daha ötekileştirici bir anlayışın olduğu görülmektedir (Yardımcı, 2017: 223). Bu nedenle karmaşık bir yapı içeren uyum süreci önemli bir yönetim problemidir.

Çalışmamız kapsamında Azerbaycanlı göçmenlerin uyum noktasında karşılaştıkları engelleri değerlendirmeden önce uyumu etkileyen faktörleri ele almak gerekir. Azerbaycan ve Türkiye arasında kültürel yakınlıklar olmasına rağmen farklı bir ülkede, tarihsel ortamda yaşamının kişiler üzerinde karakter farklılıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu farklılık yapılan görüşmelerde belirtilen ifadeler üzerinden ele alınmıştır. Bunlardan ilki görüşmelerde bu şu şekilde belirtilmiştir:

“Azerbaycan toplumu çok kavgacı ve çatışmacı değildir. Türkiye’de ise bölgelere göre değişmekle birlikte yaşanan sorunların ani büyüebilmesi ve toplumsal çatışmaların yaşanması söz konusudur. Diğer bir ifade ile Azerbaycanlı göçmenler yerli topluma göre daha uzlaşmacı ve rahat kişilerdir.”

Bireylerin karakter yapılarının yanında uyumu etkileyen faktörlerde bir diğer konu ise görüşmelerde şu şekilde belirtilmiştir:

“Türk toplumu ve Azerbaycanlılar arasında dine bakış ve dini gereklerin yerine getirilme noktasında da farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum çok önemli bir faktör gibi görülmesi de uyum noktasında engel oluşturabilmektedir.”

Türkiye ile Azerbaycan arasında pek kültür farkı olmadığı düşünülmesine rağmen farklı bir dilde konuşmak, farklı yemekler ve eğlence kültürüne sahip olmakta, hatta sadece başka bir ülkeden gelmek bile önemli bir ayrışma faktörü olabilmektedir. Türkiye'ye gelip de buradaki yaşantıya alışamayan yani buraya uyum sağlayamayan bireyler yerli toplumla arkadaşlık bağları kuramamakta, toplumsal bütünleşme gerçekleştirememektedir. Bu durum, büyük bir umutla göç eden bireyin zamanla psikolojik ve sosyal olarak yalnızlaşmasına ve bunun sonucunda ülkesine dönmesine yol açmaktadır (Enterieva, 2015: 80).

Uyum noktasında diğer bir konu ise ülkelerin farklı tarihsel ve siyasi koşullara sahip olmasıdır. Azerbaycan tarihten bu yana Ruslarla iç içe yaşadıkları için davranışları, konuşma tarzları, hareketleri kullandıkları kelimelerde Rus izlerine rastlanmaktadır. Bakıldığında bu Türk toplumu için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Rusya kültürüne ait film, kitap gibi kültürel unsurların öğrenilmesi daha da kolay hale gelebilir. Diğer yandan Azerbaycan diğer Türk coğrafyalarına komşu olması oradaki kültürlerin de Türkiye'ye aktarılması noktasında önemlidir. Sonuç olarak uyum sürecini etkileyen tarihsel, kültürel, ekonomik ve sosyal birçok faktör bulunmaktadır. Çalışma amacıyla görüşme yapılan kişilerde bu durumun tespit edilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrenciler Türkiye'yi tercih ederken Türkiye'nin eğitim kalitesini, yaşam koşullarını, burs olanaklarını, kültürel, dinî veya etnik yapısını ve daha Türkiye'ye gelenlerin tavsiyelerini göz önünde bulundurmaktadırlar (Özoğlu vd, 2012: 29). Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde göçmenlerin Samsun'a gelme nedeni şu şekilde belirtilmiştir:

“Türkiye'ye gelip burada kalmak daha iyi bir hayat şartlarına kavuşmak adına önemli. İş imkanları Azerbaycan'a göre daha iyi ayrıca maaş ve çalışma koşullarında da öyle”

Görüşülen bir diğer Azerbaycanlı öğrenci ise Türkiye'ye gelme nedenini şu şekilde belirtmiştir:

“Tabii ki Türkiye'ye göç etme nedenlerinin en başında dil sorununun diğer ülkelere göre daha az olması var. Diğer yandan uzun yıllar önce Türkiye'ye yerleşmiş olan tanıdıkların yaşam tecrübeleri de itici güç olmaktadır.”

Çeşitli sebeplerle gelen öğrenciler büyük bir beklentiye sahip olmakta, daha bir yaşam şartlarına kavuşacağını düşünmektedir. Diğer yandan Mirgül Enterieva tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasında da belirtildiği gibi Azerbaycan'dan gelen öğrenciler Türkiye'deki eğitimin Avrupa'ya açılan bir köprü olacağını beklentisine de sahiptir. Bu bağlamda Türkiye'deki eğitim bir basamak gibi görülebilmektedir. Avrupa'nın daha iyi okullarına gidebilmek için Türkiye'de bir geçiş sürecinin yaşanılması düşünülmektedir. SSCB'den ayrılan devletler için doğrudan Avrupa'ya gitmektense Türkiye'de eğitim almanın daha uygun olduğu düşünülmektedir (Enterieva, 2015 :63).

Çalışmamız kapsamında Azerbaycanlı öğrencilerin yaşamış olduğu uyum sorunları üzerine öncelikle yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu konuda birçok anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar farklı il ve üniversitelerde gerçekleşmesine rağmen benzer sorunların yaşandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğu Türkiye'ye ilk geldiklerinde bürokrasi, uyum ve ekonomik problemlerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Azerbaycanlı öğrencilerin zorluk çektikleri sorunlardan biri de barınma ile ilgilidir. Öğrenciler, Türkiye Burslarının ücretsiz sağladığı devlet yurtlarında barınmaktadırlar. Fakat devlet yurtlarında bir odada çok sayıda öğrenci kalmaktadır. Bu durum ise öğrencilerin yaşam doyumlarını düşürmekte, sosyal ve akademik yaşamlarında başarısız olmalarına neden olmaktadır (Enterieva ve Sezgin, 2016: 103). Yapılan görüşmelerde barınma sorunu ve çözümü noktasında öğrenciler tarafından şu görüş belirtilmiştir:

“Barınma sorunun çözümü için arkadaşlar farkı sivil toplum kuruluşlarının veya dini cemaatlerin yurtlarında kalmaktadır. Devletin sunmuş olduğu yurtlarda kalmanın avantajları olmasına rağmen uzun süreli yurt yaşantısı bireysel olarak kişiyi yorabilmektedir. Bu nedenle ayrı bir evde kalmayı tercih ediyor çoğu arkadaşım. Fakat bunun da ekonomik bir maliyeti var.”

“Türkiye’ye geldiğimizde aklımıza gelen ilk soru “Ben nerde kalacağım?” ve “Kalma şartlarım nasıl olacak?” oldu. Bu tür sorunların yaşanmaması için öğrenci kabullerinde devlet yurtlarının kapasitesi dikkate alınarak yapılmalı. Öğrenciler planlı programlı bir şekilde çağırılmalıdır.”

“Barınma sorunun çözümü için arkadaşlar farkı sivil toplum kuruluşlarının veya dini cemaatlerin yurtlarında kalmaktadır. Bu mekanların imkanları daha iyi. Özellikle maddi durumu iyi olmayan arkadaşlar için oralarda kalmak büyük avantaj.”

Yapılan görüşmeler sonucunda Azerbaycan uyruklu öğrencilerin uyum noktasında diğer yabancı uyruklu öğrencilerden daha az sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Üniversite eğitimi sırasında gerek akademisyen gerekse yerli öğrenciler Azerbaycanlı öğrencilere daha çok ilgi göstermektedir. Sosyal iletişimde yaşanan bu olumlu durum gündelik yaşamın sürdürülmesinde aynı şekilde gerçekleşmemektedir. Nitekim görüşmelerde bu durum şu şekilde belirtilmiştir.

“Sadece Azerbaycanlı olduğumuz için karşılaştığımız sorun yok diyebilirim. Fakat yerli toplumla bir çatışmanın olmamasının yanı sıra yaşamış olduğumuz tedirginlikler sebebi ile tam bir bütünleşmenin olmadığını düşünüyorum.”

Yapılan görüşmeler ve incelenen anketlere göre gelen öğrencilerin sorunlarını çözmek için üniversitelerin öğrenci toplulukları aracılığı ile kendi aralarında kurdukları sosyal ağlar teşvik edilmelidir. Barınma sorunun çözümünde ayrı bir evde kalmayı tercih eden fakat bir ev arkadaşı bulamayan öğrenciler bu ağlar kapsamında haberleşerek barınma sorunu giderebilecektir. Diğer bir önemli konuda öğrencilerin ilk geldiği günden itibaren bu ağlara yönlendirilmelidir. Çünkü ilk aşamada karşılaşılan sorunlar öğrenciler üzerinde derin etkiler bırakabilmektedir. Ayıca, uluslararası öğrenci toplulukları tarafından öğrencilere yönelik yapılan oryantasyon çalışmaları ve sosyal etkinlikler artırılmalıdır (Özoğlu vd, 2012: 150).

Görüşülen Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’de ilgisini çeken durumları şu şekilde belirtmişlerdir:

“Geldiğimizde burada dini unsurların daha baskın olduğunu gördük. Bizde kültür ve geleneklerin toplumsal hayatta daha fazla yeri var. Örneğin Nevruz ve yılbaşının bizde olduğu kadar önemli kutlanmadığına şaşırmıştır.”

“Türkiye’de insanların Azerbaycan’a göre bir olay karşısında daha çabuk örgütlendiğini ve birlik olduğunu görmüştüm. Bireysel bir yaşantıdan ziyade toplumun birlik duygusu oldukça güçlü. Zor zamanlarda bir araya gelmesini iyi başarıyorlar.”

“Azerbaycan’da bir kadın gece sokakta rahat bir şekilde dolaşabilirken Türkiye’de kadınların belli bir saatten sonra güvenlik endişeleri olmaktadır.”

Aile olarak Türkiye’ye göç eden Azerbaycanlı göçmenler birçok sorunla karşılaşmaktadır. Ailelerin eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerinden faydalanma noktasında yaşamış oldukları sorunlar Türkiye’den ayrılma noktasına getirebilmektedir. Aile göçü şeklinde gerçekleşen göçlerde çocukların da göçe katılması sonucunu

doğurmaktadır. Bu durum sonucunda göçmenlerin hayatını en yakından etkileyen alanlardan biri eğitim olmaktadır. Okul yaşında Türkiye’ye gelen ve okula gidemeyen Azerbaycanlı çocuklar olabilmektedir. (Dedeoğlu, 2011 :44)

Üniversite öğrencileri gibi daha küçük yaştaki çocukların mahalle arkadaşları ile ilişkileri, eğitim sürecinde karşılaştıkları ayrımcılık gelecek açısından uyum noktasında engel olabilmektedir. Ayrıca istihdam noktasında da aileler sorunlar yaşamaktadır. Yapılan görüşmelerde Türkiye’den gitmeyi hangi durumlarda düşündükleri sorulmuş ve şu yanıtlar alınmıştır:

“Özellikle birkaç yıl önce şehirlerde yaşanan terör saldırılarının yaratmış olduğu güvensizlik nedeniyle gitmeyi düşünmüştüm.”

“Türkiye’ye büyük umutlar ile geliyoruz. Özellikle iş bulma konusunda. Fakat bu durum gerçekleşmediği zamanlar geri dönmek gerekiyor. Her ne kadar Azerbaycan’a göre maaş ve iş olanakları daha iyi olsa da iş bulamama durumunda burada kalmak oldukça zor.”

Uyum noktasında göçmenlerin barınma ve ekonomik koşulların yanında sosyal durumları da ele alınmalıdır. Azerbaycanlı göçmenler genellikle zamanlarının önemli bir kısmını kendi ülkelerinden gelen bireyler ile geçirmekte, sosyalleşme sürecinde benzer kişilerle yapılan etkinlikler önemli rol oynamaktadır. Kendi kültürlerine uygun yemek, kültürlerini devam ettirmek açısından birlikte zaman geçirmek göçmenler için oldukça önemlidir. Bu durumun olumlu yanları olduğu gibi zamanla yerli toplumla iletişim kurma gereksinimini ortadan kaldırarak sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesinde isteksizlik ortaya çıkabilecektir.

Bu durumun ortaya çıkmasında toplumda yabancı birey olma durumunun vermiş olduğu endişe ve huzursuzluk olabileceği gibi yerli toplum tarafından yapılan olumsuz uygulamalarda etkili olabilmektedir. Örneğin, farklı uyruklara sahip göçmenlere yönelik bazı esnafların mal satarken daha yüksek fiyat uygulaması veya evlerin daha yüksek fiyatlarla kiraya verilmesi, uyumu olumsuz etkileyen faktörler olabilmektedir. Fakat Azerbaycan kökenli göçmenlerin gerek toplum tarafından benimsenmesi gerekse de dil probleminin daha az olması bu noktada istismarların oluşmasını önlemektedir. Nitekim ‘Biz Azeri’ye ev vermiyoruz’, ‘Biz Azerilerle komşuluk yapmıyoruz’ şeklindeki tepkilerin çok kısıtlı olduğunu görmekteyiz.

Azerbaycanlı göçmenlerin yerli topluma katkı sağlaması noktasında göçmenlerin yerel topluluk tarafından nasıl algılandıkları ve yerel halkla olan ilişkileri önem kazanmaktadır. Yapılan görüşmelerde yerli toplumun Azerbaycanlıların hakkında pek bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada sorunlar yaşanmamakta fakat bir bütünleşmeden tam anlamıyla söz edilememektedir. Fakat özellikle, gelişen Azerbaycan ve Türkiye ilişkileri sonrası göçmenlerin sayıları arttıkça insanların dikkatlerini çekmeye başlamış ve toplumda görünürlüğü artmıştır. Sonuç olarak göçmenler kadar yerli toplum ve yönetim için önemli bir konudur. İyi bir şekilde uyum süreci sağlanırsa avantajlar ortaya çıkabileceği gibi tam tersi durumlar sorunlar yaygınlaşacaktır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye’de ikamet eden Azerbaycanlı göçmenlerin Türkiye’de kabulü, yaşamış oldukları uyum sorunları ele alınmaya çalışılmıştır. Yapılan literatür taraması ve görüşmeler sonucunda Azerbaycanlı göçmenlerin Türkiye’de kabul edilme noktasında en kolay toplum olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu toplumsal kabulün katkıya dönüşmesinin önünde engeller bulunmaktadır.

Yapılan görüşmelerde tespit edilen en önemli noktalardan biri de Azerbaycanlı göçmenlerin özellikle son yıllarda yaşanan Irak ve Suriye kaynaklı sığınma hareketleri sonrası göz ardı edilmeye başlandığıdır. Etki ve boyutu bakımından Azerbaycanlı göçmenlerin sayısının daha az olması bu durumun başlıca nedenidir. Diğer yandan uyum konusunda diğer yabancılara göre Azerbaycanlı göçmenlerin birçok avantajının bulunması yönetim bakımından bu göçmenlere yönelik politikaların ertelenmesine yol açmıştır.

Göçmenler kendi ülkelerinden ayrılarak başka bir ülkeye geldiklerinde uyum, korku ve endişe gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Azerbaycanlı göçmenlerin yerli toplumla uyumunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Barınma, yurt yaşantısı, ev özlemi, sağlık sorunları, istihdam ve ekonomik sorunlar, sosyal çevre ile ilişkiler, yerli toplum tarafından benimsenme, önyargılar, arkadaş ilişkileri bunlar arasında en önemlileridir. Toplumda hâkim olan yabancıya güvensizlik sosyal dışlanmaya neden olmakta, iletişim noktasında bireyler arasında kopukluklara yol açmaktadır. Bu nedenle yabancı bir ülkeden gelen bireyler komşuluk ilişkisi kurabilmek için daha çok kendileri ile aynı ülkeden gelen göçmenlerle zaman geçirmektedir.

Yapılan araştırma ve görüşmeler sonucunda mevcut uyum sorunların çözülmesi için yapılması önerilen çalışmalar şunlardır:

- Azerbaycanlı öğrencilerin üniversite yaşantısına uyumunun sağlanabilmesi için üniversite bünyelerinde rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Uyum sürecinin öğrencilerin Türkiye'ye ilk geldiği anda başlaması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle süreç titizlikle incelenmeli ve öğrenci girişleri düzenli takip edilmeli, öğrencilerle çeşitli zaman dilimlerinde bir araya gelerek sorunları araştırılmalıdır.

- Üniversitelerin, belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının özellikle yönetimleri dahilinde bulunan Azerbaycan uyruklu vatandaşların sayıları hakkında bilgi sahibi olmaları ve ona göre uyum programları uygulamaları gerekmektedir. Bu kapsamda sağlanacak verilerle birlikte çalışma yapılacak kitlenin profil özellikleri tespit edilmelidir. İlgili kurumlar arasındaki eşgüdüm eksiklikleri giderilmeli bürokratik ve süreçler azaltılmalıdır.

- Azerbaycanlı aileler ve öğrencilere yönelik belediyelerin ilgisi ve çalışmaları artırılmalıdır. Belediyeler uyum politikalarında önemli işlevler üstelenebilir. Ev sahibi toplumun gelen göçmenlere yönelik tutumlarını olumlu yöne yönlendirme noktasında belediyeler farkındalık kampanyaları, kültürel çeşitliliği vurgulayan festival ve fuarlar, kültürler arası etkileşimi artıracak aktiviteler gibi önemli faaliyetleri gerçekleştirebilir. Belediyeler uyumu sağlayacak sivil, özel birçok kuruluş için uygun zemini hazırlayabilir. Belediyeler bunun için mahalle muhtarları, esnaflar, kent konseyleri, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile iş birliği yapmalıdır (Paksoy vd, 2016: 133).

- Azerbaycanlı göçmenlerin uyumunun sağlanmasında bir diğer önemli aktör ise sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar aracılığı ile sosyal bütünleşme programları yapılabilir.

- Azerbaycanlı öğrencilerin karşılaşmış olduğu sosyal dışlanmalardan biri de akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle öğretim elemanlarının olumsuz davranış ve değerlendirmelerinin en aza indirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Oryantasyon eksikliği böylece giderilmelidir.

- Türkiye'de çalışmak isteyen başarılı öğrencilerin, çalışma hayatına geçiş süreci kolaylaştırılmalı ve bu süreci Türkiye'den takip etmesine imkân verilmelidir. Öğrenci ve ailelerin istihdam sorunu öncelikle ele alınmalıdır.

- Türkiye’de bulunan Azerbaycanlı uyruklu göçmenlerin ekonomik katkılarının yanı sıra bilimsel ve kültürel birçok katkı sağlaması mümkündür. Özellikle karşılaştırmalı bilimsel çalışmaların yapılması noktasında öğrenciler ve akademisyenler arasında işbirliği sağlanarak özgün çalışmalar ortaya konulabilir. Fakat bu tür bilimsel faaliyetler oldukça azdır. Bunun yanında Türkiye’deki Azerbaycanlıların durumunu ele alan çalışmaların eksik olduğu tespit edilmiştir. Saniye Dedeoğlu tarafından hazırlanan “Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: “İstanbul Hazır Giyim Sanayisinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği” başlıklı çalışmada olduğu özellikle spesifik alan incelemeler oldukça önemlidir. Türk siyaset, medya ve üniversitelerinde Suriyeli sığınmacılara odaklanması Azerbaycanlı göçmenlerin sorunları noktasından akademik bilginin oluşmamasına yol açabilmektedir. Kapsamlı ve her alanda detaylı çalışmaları içeren yayınlar bu kapsamda kısıtlı kalmaktadır

- Farklı terimler, yiyecekler, kültürel öğeleri aktarmak için yılda bir kez yapılan Azerbaycan tanıtım günleri yeterli olmamaktadır. Bu nedenle kültürel tanışma ve tanıtımların yapılabileceği platformların sayısı artırılmalıdır.

- Azerbaycanlı öğrencilerin ana problemlerinden biri de barınmadır. Türkiye’de eğitim aldıkları süre boyunca barınma ihtiyaçlarını giderecek farklı etkenler sorun olarak onların karşısına çıkmaktadır. Devlet yurtlarının kontenjan anlamında yetersiz kalması ve özel yurtların fiyatlarının yüksek olması onların karşısına problem olarak çıkmaktadır. Bu problemleri aşamayan öğrenciler birkaç kişilik gruplarla evler kiralayarak barınma problemlerini gidermeye çalışmaktadırlar.

- Göçmenlerin sosyal çevre ile uyum sağlanması için seminerler düzenlenmelidir. Verilecek eğitimlerde öncelikle göçmenlerin sahip olduğu haklar konusunda bilgilendirme yapılmalı, daha sonra yaşanan kentin tanıtımı yapılmalıdır. Böylece göçmenler ihtiyaçlarını daha hızlı ve kolay şekilde karşılayabileceklerdir.

Bu çalışma sonucunda Azerbaycanlı göçmenlerin yerli toplumla birçok benzerliğin bulunmasına rağmen bütünleşmenin tam olarak sağlanamadığı tespit edilmiştir. Yerel halk tarafından kabul edilmeme, dışlanma olmamasına rağmen, göçmenlerin uyumunda sorunlar bulunmaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılması ise başarılı bir uyum süreci yönetimi ile mümkündür. Bu sürecin yönetiminde başta sivil toplum kuruluşları ve belediyeler oldukça önem taşımaktadır. Azerbaycanlı göçmenlerinin yaşamış olduğu uyum engellerini kaldırmaya yönelik çalışmaların yapılmasının yanı sıra kültürel ve ekonomik alanda da birçok katkının sağlanması için projeler üretilmelidir.

Belirtmek gerekir ki, bu bildiriye Türkiye’de bulunan Azerbaycanlı göçmenlerin uyum sorunları tam olarak açıklanamamıştır. Çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında Azerbaycanlı göçmenlerin Türkiye’de sayıları, görünürlükleri ve toplumsal hayata katılımları gittikçe artmasına rağmen doğrudan Azerbaycanlı göçmenlere odaklanan bilimsel çalışmaların oldukça az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bildirinin örneklem grubunun öğrencilerden oluşması ve Samsun’u kapsamaması nedeniyle Türkiye’de bulunan Azerbaycanlı göçmenlere yönelik genel tespitler yapılamamaktadır. Bu bildirinin Azerbaycanlı göçmenlere yönelik ileride yapılacak çalışmalara bir ön hazırlık olması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018), Göç Sosyolojisi Ankara: Nobel.
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır Giyim Sanayisinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 66 (1), s. 28-48.
- Enterieva, M. (2015). Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye’ye Yükseköğrenim Amacıyla Gelen Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Beklentilerinin Karşılama Düzeyi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Enterieve, M., Sezgin, F. (2016). Türki Cumhuriyetlerden Türkiye’ye Gelen Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik Ve Sosyal Beklentilerinin Karşılama Düzeyi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (6)1, s. 102-11.
- Fielden, A. (2008). *Local Integration: an Under-Reported Solution to Protracted Refugee Situation*. Research Paper No. 158. Erişim: <https://www.unhcr.org/486cc99f2.pdf>
- Gürler, T. (2015). Azerbaycan – Türkiye İlişkileri (1991-2003) Siyasi, Askeri, Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Açıdan. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Goyushov, A. (2015). Türkiye-Azerbaycan Arasında Ticari İlişkilerin Tarihi Ve Gelişim Potansiyeli Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Karaca, S. (2017). Krizden Çözüm Türkiye’de Mültecilerin Entegrasyonu: İhtimaller ve Mevcut Kapasite Ölçüm ve Değerlendirme Sonuçları. İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi, Erişim Adresi: <http://www.multecilerinuyumu.org/files/raporturuncuTR.pdf>.
- Özoğlu, M., Gür, B., Coşkun, İ. (2012). Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler. Ankara: Seta.
- Öztekin, S. (2013). Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Paksoy, M., Yıldırımçı, E., Sarıçoban, K. ve Özkan. Ö. (2017). Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Ankara: Efil.
- Yakubov, R. (2006). Azerbaycan Kamu Yatırım Projelerinin Ve Türk Müteahhit Firmalarının Azerbaycan’daki Durumunun Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(12), s. (203-254)
- <http://www.azerbaycankonsoloslugu.net/azerbaycan-vatandaslarinin-turkiyede-universite-egitimi>
- <http://www.turkiyeazerbaycandernegi.com/?pnum=7&pt=Amac%C4%B1m%C4%B1z>
- <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/ikamet-izinleri_363_378_4709_icerik
- <https://www.unhcr.org/486cc99f2.pdf>